

Saradnja u doba pandemije

Uvod

Savet za inkluzivno upravljanje (CIG) je putem video linka, po drugi put tokom pandemije, okupio grupu eksperata iz Srbije i sa Kosova kako bi razmotrili najnoviji razvoj u odnosima između Beograda i Prištine tokom globalne pandemije virusa COVID-19. Mnogi od učesnika su izrazili zadovoljstvo saradnjom između ministara zdravlja Srbije i Kosova. Vlade Srbije i Kosova su takođe učinili nekoliko ohrabrujućih, i ne toliko popularnih koraka: Priština je dozvolila ulazak doktorima i medicinskim radnicima iz Srbije na Kosovo i rad u većinski srpskim opštinama; većinski srpske opštine na severu su poštovale mere Prištine; Srbija je donirala Kosovu 1.000 testova za COVID-19, koje je Priština prihvatila bez obzira na kritike opozicionih partija; Priština je donirala 500.000 evra za Preševo, Bujanovac i Medveđu, što je Beograd dozvolio; i ministri zdravlja i spoljnih poslova Srbije i Kosova učestvovali su u raznim regionalnim diskusijama putem video linka. I konačno, ali ne najmanje bitno, od početka pandemije nije se dogodio nijedan međuetnički incident. Međunarodna zajednica, prvenstveno neke zemlje EU, je podržala i u nekim slučajevima direktno pomogla takvu saradnju

Cilj radionice je bio da ispita saradnju i da ponudi preporuke kako ova pozitivna dešavanja u budućnosti mogu da se iskoriste, u cilju poboljšanja i proširenja odnosa između Srbije i Kosova i u drugim oblastima tokom i posle pandemije. Takođe, razmatrani su i mogući odgovori na pitanja o suprotstavljanju populističkim pritiscima protiv bilo kakve saradnje i kako sačuvati konstruktivan ton komunikacije u budućnosti. I konačno, razmotreno je kakve odnose između Kosova i Srbije treba očekivati tokom kako se već predviđa, „politički toplog“ leta u Beogradu i Prištini, a možda i u Briselu i Vašingtonu?

Radionica je deo većeg programa CIG-a posvećenog odnosima Kosova i Srbije, koji je podržan od strane i sprovodi u saradnji sa Saveznim ministarstvom spoljnih poslova Švajcarske.

Situacija sa pandemijom virusa COVID-19 pokazala je da kada postoji izazov zajednički obema stranama, postoje i interesi i mogućnosti da saradnja uspostavi. Donacija 1.000 testova od strane Beograda, i spremnost Prištine da je prihvati govori i da postoji volja za saradnjom obe strane, čak i kada je to nepopularno i ponekad politički štetno. A omogućavanje rada srpskim medicinskim radnicima na Kosovu, kao i činjenica da je sever prihvatio i u poštovao mere koje je propisala Priština tokom pandemije, pokazuju da obe strane umeju da uvide nužnosti za saradnjom i beskorisnost insistiranja na starim principima u momentima kada se situacija otima kontroli.

I pored pozitivnih rezultata saradnje u borbi protiv virusa COVID-19, pravi efekti su donekle izostali. U Srbiji, informacija je bila uglavnom ignorisana od strane većine nacionalnih medija, verovatno zbog predstojećih parlamentarnih izbora. Na Kosovu, ova inicijativa je dobila malo podrške. Mnogi su izražavali jasne kritike, smatrajući donaciju za svojevrsnog „trojanskog konja“ za Kosovo ili poniženje. Neki su čak navodili su u pitanju testovi koji

dolaze iz Rusije ili iz Kine, i koji su nepouzdana. „Postoji rat narativa, i sve je vezano za ovaj trenutak“ istakao je jedan od analitičara. „Kritikuju kosovskog premijera Albina Kurtija zato što pristaje na saradnju sa Srbijom, jer upravo je on bio taj koji se u prošlosti bilo kakvoj vrsti saradnje protivio.“ „U cilju borbe sa njim, Kurtijevi protivnici sada koriste narative koje je Kurti nekad koristio.“ Drugi su istakli da je trenutna opozicija na Kosovu bila zabrinuta zbog efekata koje donacija Srbije može imati na tok sednice Saveta bezbednosti UN. „Srpski ministar spoljnih poslova Ivica Dačić je zloupotrebio donaciju na sednici Saveta bezbednosti, i na taj način ponizio Kosovo.

Analitičar iz Srbije je istakao da ovo jeste primer dobre saradnje, ali da smo dobili politički kontra efekat. Istakao je da je razgovor dva ministra zdravlja organizovan uz italijansko posredovanje bio više nego produktivan, pun uvažavanja, i da se na njemu razgovaralo i o proširenju saradnje u budućnosti. „Međutim, onda su se umešali ministri spoljnih poslova i cela priča je skliznula u pravcu dnevne politike“. Jedan od učesnika je rekao da je ovo pokazalo da profesionalci, ministri zdravlja, saraduju bolje od političara, ministara spoljnih poslova.

Mnogi su pozitivno ocenili saradnju bez obzira koliko ona bila mala i bez obzira koliko se javnost protivila. Analitičar sa Kosova naglasio je da ta saradnja predstavlja „novi kvalitet za obe strane“ i da bi u budućnosti mogla da znači za uspostavljanje novog mehanizma za upravljanje krizama. Jedan od analitičara je rekao da je Kosovo učinilo više ustupka u toj saradnji, tvrdeći da je prihvatanje testova bili veoma osetljivo pitanje. „To je bio mali korak za Beograd, ali veliki korak za Prištinu.“ Međutim, Priština je od ove saradnje dosta dobila jer je sever, ohrabren od strane Beograda, pratio mere kosovske vlade. Srbija nije preduzela korake u cilju potkopavanja autoriteta Prištine na severu tokom pandemije. Najznačajniji rezultat je uspostavljanje tačne baze podataka o zaraženim i preminulima na severu, jer pre sporazuma takav mehanizam kontrole nije postojao.

Mnogi govornici su predložili da se postojeći privremeni period iskoristi i da se započne saradnja između stručnjaka. Važno je da se saradnja podržava u javnosti, ali problem je što sa trenutnim stanjem u medijima i u Srbiji i na Kosovu, tako nešto možda neće biti moguće.

U Prištini je situacija duboko polarizovana, reklo je nekoliko analitičara. Svaka od strana teži da kapitalizuje na greškama druge, što onemogućava konstruktivan pristup dijalogu. Dok su jedni smatrali da je Kurti pokazao da ga zanima vlast i da želi da instrumentalizuje situaciju oko dijaloga i da bude „novi Tači umesto Tačija“ drugi su naveli da je Kurti pokazao da je drugačija politika i pristup ipak moguća. Neki su istakli da je glavna nepoznanica političke scene Kosova upravo Demokratski savez Kosova (LDK), i da su od 2007. godine do danas upravo bili ti koji su omogućavali ratnoj eliti da bude na vlasti i da zarobi državu. Istakli su da ako se nova vlada formira, da će LDK i njihovi koalicioni partneri pristati na bilo kakav konačni sporazum između Srbije i Kosova koji će ponuditi Bela kuća.

Neki naveli da se Kurti dobro poneo oko pitanja vezanih za saradnju sa Srbijom, i da nije podlegao nacionalističkom diskursu. Druga dobra stvar što mladi birači, koji podržavaju pokret Samoopredeljenje, sada u velikoj meri prate Kurtija zbog promena koju je obećao, a ne zbog nacionalističkog diskursa. Drugi nisu bili ubeđeni, i istakli su da je Kurti propustio politički momenat, i nije prepoznao uticaj i snagu spoljašnjih faktora, naročito SAD. Jedan analitičar sa Kosova ga je uporedio sa bivšim ministrom finansija Grčke Janisom Varufakisom, koji se otvoreno sukobio sa Nemačkom i izgubio politički uticaj.

Zaključci

Nekoliko značajnih zaključaka su mogli biti izvučeni iz diskusija.

- Bez obzira na problematičnu situaciju i tenzije u komunikaciji između Beograda i Prištine, saradnja oko pitanja povezanih sa pandemijom se i dalje odvija. Kriza i saradnja koja je usledila, pokazali su oficiri za vezu se nisu pokazali dorasli izazovu i da je u budućnosti potrebno razmisliti o alternativnim mehanizmima.
- Oko pitanja koja su od opšteg interesa, i gde je saradnja nužna, pitanja suvereniteta treba da budu manje bitna i da fokus bude kako da se svim građanima pruži bezbednost i efikasna zdravstvena zaštita.
- Odnosi između Srbije i Kosova je toliko loša u ovom momentu, da postoji mnogo mogućnosti za saradnju između pojedinaca i manjih grupa, i možda je upravo sada momenat za osnaživanje saradnje između civilnog društva.
- Inicijative za saradnju, koje se mogu graditi na saradnji za vreme pandemije zavise od uticaja političara, i iz vlasti i opozicije. Saradnja treba da se uspostavi više nivoa, i u nju moraju biti i uključeni inostrani partneri koji saradnju podržavaju.
- Javnost treba da izvrši pritisak preko medija na političare da uspostave saradnju oko tema od životne važnosti (prethodno identifikovanih u okviru ekspertskih skupova koje je organizovao CIG), i za Srbiju i Kosovo. Ovakva lista treba da bude inkorporirana u budući sporazum. Ako moguća saradnja oko borbe protiv COVID-19, zašto nije moguća saradnja oko pitanja zaštite životne sredine, energetike, itd. EU treba da pomogne ovakvu inicijativu, pošto će se time i stvoriti nova realnost na terenu i između Srbije i Kosova
- U dijalogu neće biti progresa do jeseni, pre svega zbog izbora u Srbiji i zbog političke situacije na Kosovu. Bilo kakva inicijativa usmerena na saradnju treba da bude usmerena na taj period, a da se do tada osnaže kapaciteti koji će podržati EU u njenim naporima.

Učesnici

Gordana Čomić
Shpetim Gashi
Ismet Hajdari
Una Hajdari
Vincent Hug
Sonja Licht
Agon Maliqi
Milivoje Mihajlović
Branislav Nešović
Igor Novaković
Zoran Ostojić
Lulzim Peci
Nataša Petrović
Jovana Radosavljević
Alex Roinishvili Grigorev
Nexhmedin Spahiu
Stefan Surlić